

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 38/2021-51

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Advokátskou kanceláriou [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], proti postupu a uzneseniu Krajského súdu v Prešove č. k. 21CoPno/13/2020 z 24. novembra 2020 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Krajského súdu v Prešove č. k. 21CoPno/13/2020 z 24. novembra 2020 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 spolu s čl. 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky a práva na rešpektovanie jeho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie podľa čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Krajský súd v Prešove **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **450,28 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 38/2021 z 28. januára 2021 prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu ústavnú sťažnosť sťažovateľa doručенú ústavnému súdu 16. decembra 2020, ktorou sa domáha porušenia svojho základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 v spojení s čl. 41 ods. 4 ústavy a práva na rešpektovanie jeho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie podľa čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd napadnutým postupom a uznesením krajského súdu. Sťažovateľ navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vrátiť vec na ďalšie rozhodnutie, priznať primerané finančné zadosťučinenie 5 000 eur a náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že uznesením Krajského súdu v Prešove č. k. 21CoP/192/2019 z 19. decembra 2019 bol dočasne upravený styk otca (sťažovateľa) s maloletým synom [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], tak, že otec mohol realizovať styk s maloletým synom každý párný víkend v kalendárnom mesiaci v nedeľu od 16.00 h do 18.00 h, odovzdanie maloletého syna matkou ([REDAKOVANÉ]) bolo pred hlavným vchodom do nákupného centra [REDAKOVANÉ]) a otec mal maloletého syna na tom istom mieste odovzdať. Neodkladné opatrenie malo trvať do právoplatného skončenia veci samej.

3. Matka maloletého syna podala návrh na zrušenie uznesenia krajského súdu s odôvodnením, že krajský súd nevzal do úvahy doložené lekárske správy, z ktorých vyplýva, že na maloletom synovi bolo páchané sexuálne násilie. Podľa nej klinický psychológ a detský psychiater zhodne konštatujú, že maloletý syn vykazuje „*zjavné indikátory možného sexuálneho zneužívania*“. Následne odporučili pozastavenie styku sťažovateľa s maloletým synom. V ústavnej sťažnosti sťažovateľ namietal tieto skutočnosti a uviedol, že matka takýmto spôsobom bráni v styku sťažovateľa s maloletým synom.

4. Krajský súd napadnutým uznesením zrušil uznesenie krajského súdu (č. k. 21CoP/192/2019 z 19. decembra 2019) a nariadil neodkladné opatrenie tak, že sťažovateľ je oprávnený stretávať sa s maloletým synom len prostredníctvom videohovorov aplikácie Skype každú sobotu a stredu v čase od 18.00 h do 18.30 h.

II.

5. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti uviedol, že: *«S ohľadom na doložené dôkazy a skutočný stav, s ktorým je odvolací súd dôkladne oboznámený má sťažovateľ za to, že nariadením neodkladného opatrenia uznesením Krajského súdu v Prešove č. k. 21CoPno/13/2020-2097 zo dňa 24. 11.2020, došlo k závažnému zásahu do práv sťažovateľa aj maloletého [REDAKOVANÉ], nakoľko nebol podľa názoru sťažovateľa relevantný dôvod na limitáciu styku sťažovateľa s maloletým a jeho umožnenie len vo forme videohovor cez aplikáciu Skype dvakrát týždenne na 30 minút. Ako sám Krajský súd v Prešove v uznesení uviedol, cit. „Spočiatku bola zvolená forma asistovaného styku, za prítomnosti odborníka, ktorý priebeh stretnutia maloletého s otcom dozoroval, viedol v prospech maloletého dieťaťa a v prípade potreby ho mal aj ukončiť. Akékoľvek nevhodné či dokonca protiprávne konanie otca malo byť v priebehu styku vylúčené, maloletému nehrozilo riziko viktimizácie.“»* Uviedol, že do „dnešného dňa“ mu bolo fakticky znemožnené stretávať sa s dieťaťom.

III.

6. Krajský súd k sťažnosti uviedol, že konal v medziach svojej právomoci, čo odôvodňujú závery v napadnutom uznesení vychádzajúce z konkrétnych faktov, sú logické a vyplývajúce z obsahu spisového materiálu. Podľa názoru krajského súdu je sťažnosť neopodstatnená, pretože je napadnutý postup a napadnuté rozhodnutie zákonné a preskúmateľné.

7. Medzitým krajský súd uznesením č. k. 21CoPno/15/2020 z 28. januára 2021 zrušil napadnuté uznesenie a nariadil nové neodkladné opatrenie, ktorým upravil styk otca s maloletým synom prostredníctvom videohovorov za prítomnosti psychológa z občianskeho združenia (združenia Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar o. z.), pričom styk otca s maloletým synom sa bude realizovať v priestoroch tohto združenia určených psychológom.

8. V čase prijatia najnovšieho uznesenia odvolacieho súdu už bolo opätovne uznesením vyšetrovateľa začaté trestné stíhanie otca za zločin sexuálneho zneužívania na podklade uznesenia Okresnej prokuratúry Prešov č. k. 1Pn 646/20/7707 zo 16. septembra 2020. Námestníčka okresnej prokuratúry konštatovala, že vyšetrovateľ sa nezaoberal lekárskymi správami klinickej psychologičky [REDAKOVANÉ], z ktorých vyplýva, že „*dieťa vykazuje zjavné indikátory možného sexuálneho zneužívania*“.

9. Krajský súd uviedol, že zo strany klinickej psychologičky došlo k odporúčaniu pozastavenia styku otca s maloletým synom do skončenia trestného stíhania a vypracovania znaleckého posudku, ktorý by vyvrátil závery klinickej psychologičky o sexuálnom zneužívaní maloletého syna. Realizované závery znaleckých posudkov v trestných konaniach sa dostatočne nevenovali zisteniam o sexuálnej deviácii otca a u maloletého syna neboli vykonané testy, ktoré by tieto tvrdenia potvrdili alebo vyvrátili.

10. Odvolací súd konštatoval, že neexistuje žiadne rozhodnutie, ktoré by vyslovilo vinu otca a potvrdilo tvrdenie matky o sexuálnom zneužívaní maloletého syna otcom. Avšak prebiehajúce trestné stíhanie dosiaľ nevylúčilo možnosť sexuálneho zneužívania maloletého syna. Uvedené skutočnosti odvolací súd vyhodnotil ako závažne, z ktorých vyplynula potreba dočasnej ochrany bezpečia maloletého syna. Následne odvolací súd pri nariadení neodkladného opatrenia o zmene rozsahu styku otca s maloletým synom uložil aj výchovné opatrenie vo forme odborného poradenstva rodičom aj maloletému synovi. Odvolací súd podotkol: „*Dôvodom pre prijatie daného opatrenia v odvolacom konaní bola nemožnosť prijatia konečného rozhodnutia vo veci samej, keďže trestné stíhanie a jeho výsledok môže mať vplyv na rozhodnutie o úprave výkonu rodičovských práv a povinností, zistenie o odmietaní otca maloletým synom, potreba, aby boli rozpoznané psychické problémy maloletého [REDAKOVANÉ].*“

11. Sťažovateľ v ďalšom podaní uviedol, že na Slovenskú komoru psychológov (SKP) podal návrh na disciplinárne konanie proti klinickej psychologičke.

12. Sťažovateľ zaslal ústavnému súdu vyjadrenie spolu s USB kľúčom z dvoch videohovorov prostredníctvom aplikácie Skype. Sťažovateľ poukázal na egoistické a alibistické správanie matky, ktorá zakázala sťažovateľovi posilať interaktívne hry pre maloletého syna. Sťažovateľ uviedol, že maloletý syn je roztržitý (rýchlo sa začne nudiť) pri videohovoroch a týmto spôsobom sa snažil vzbudiť jeho pozornosť. Po dohode s pani psychologičkou z občianskeho združenia sťažovateľ poslal maloletému synovi predmetné hry. Sťažovateľ je toho názoru, že maloletý syn je matkou manipulovaný. Sťažovateľ poukázal na znalecký posudok vypracovaný [REDAKOVANÉ], ktorý tieto skutočnosti potvrdzuje. Sťažovateľ citoval vyjadrenie maloletého syna na pojednávaní: „*mama mu sľúbila oslavu keď všetko dobre dopadne.*“ Sťažovateľ uviedol, že matka maloletého syna počas rozhovoru sťažovateľa s psychologičkou maloletého syna uštipla. Sťažovateľ je toho názoru, že maloletý syn (5-ročný) nie je pripravený na videohovory.

IV.

13. Podľa čl. 19 ods. 2 ústavy každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života. Podľa čl. 41 ods. 4 ústavy starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti vôli rodičov len rozhodnutím súdu na základe zákona. Podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie.

14. V súvislosti s namietaným porušením čl. 8 dohovoru ústavný súd uvádza, že ústava pojem „súkromný a rodinný život“ bližšie nedefinuje. Keďže základné práva a slobody podľa ústavy je potrebné vykladať a uplatňovať v zmysle a duchu medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách (PL. ÚS 5/93, PL. ÚS 15/98), ústavný súd pri vymedzení obsahu uvedených pojmov prihliadal aj na príslušnú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), týkajúcu sa predovšetkým čl. 8 dohovoru, ktorého porušenie napadnutým uznesením krajského súdu sťažovateľ taktiež namieta. Práva rodičov k deťom spadajú pod pojem rodinný život, pričom v sporoch týkajúcich sa predmetných práv vždy treba vziať do úvahy najlepší záujem dieťaťa, ktorý môže prevážiť záujem rodičov. Spravidla nemá rodič právo na prijatie opatrení, ktoré by ohrozilo zdravie alebo vývoj dieťaťa (rozsudok veľkého senátu ESLP z 8. júla 2003 vo veci Sahin proti Nemecku, sťažnosť č. 30943/96, § 66). Článok 8 dohovoru nepriznáva žiadnemu z rodičov prednostné právo na výchovu dieťaťa (rozsudok ESLP z 21. februára 2006 vo veci Dostál proti Českej republike, sťažnosť č. 26739/04, § 55). Ochrana „rodinného života“ sa týka súkromia jednotlivca v jeho rodinných vzťahoch voči iným fyzickým osobám, čo v sebe zahŕňa vzťahy sociálne, kultúrne, ale aj morálne či materiálne (I. ÚS 13/00). ESLP uvádza, že si uvedomuje to, že vnútroštátne orgány nie sú všemohúce, spravidla keď sa stretávajú s rodičmi, ktorí nie sú schopní prekonať svoju nevraživosť a nedbajú na záujmy vlastného dieťaťa (rozsudok z 18. júla 2006 vo veci Pedovič proti Českej republike, sťažnosť č. 27145/03, § 115). Typ a rozsah opatrení závisí od okolností prípadu, avšak porozumenie a spolupráca všetkých zúčastnených osôb vždy predstavuje dôležitý faktor (rozsudok ESLP z 27. júna 2000 vo veci Nuutinen proti Fínsku, sťažnosť č. 32842/96 § 128).

15. Podľa jedného zo základných princípov mimosporového procesu vyjadreného v čl. 4 Civilného mimosporového poriadku ak je účastníkom konania maloleté dieťa, koná súd v jeho „*najlepšom záujme*“. Inými slovami, objektívnym explicitne stanoveným zákonným kritériom pre rozhodnutie vo veci maloletého je „*záujem maloletého dieťaťa*“, čo korešponduje s podstatou a účelom základného práva maloletého dieťaťa na rodičovskú výchovu a starostlivosť a tomuto právu zodpovedajúcemu základnému právu obidvoch rodičov na starostlivosť a výchovu o svoje dieťa. Obsah týchto práv je homogenizovaný nielen v práve, ale súčasne aj v povinnosti na sústavnú starostlivosť o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývoj dieťaťa v zmysle ustanovenia § 28 ods. 1 písm. a) zákona o rodine. Pokiaľ teda ide o záujem maloletého dieťaťa, súd musí tento vyhodnocovať a zdôvodniť nielen mechanicky a formálne, ale s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu (porov. I. ÚS 378/2019).

16. Ústavnému súdu neuniklo, že uvedenej problematike sa venuje aj spisba na stránkach odborných právnických periodík. Karkošková k uvedenej problematike napríklad uvádza: „*V civilných súdnych konaniach o úpravu styku rodičov a maloletých detí v prípadoch, kde je ako argument proti jednému z rodičov vyslovené obvinenie zo sexuálneho zneužívania maloletých sa súdy prioritne spoliehajú na to, aké stanovisko k veci zaujme súdny znalec. Význam psychologického testovania dieťaťa, by sa nemal preceňovať bez ohľadu na to, či ho kompetentné orgány chcú využiť v rámci trestnoprávneho procesu alebo civilného súdneho konania. Výpoveď dospelaj osoby môže byť zaujatá a interpretácia nálezov neprimeraná. Nenájdenie diagnózy sexuálnej deviácie nie je dôkazom toho, že jedinec sa dopustil nelegálnych sexuálnych aktivít, a nie je ani zárukou toho, že mu možno bez rizík umožniť kontakt s dieťaťom bez dozoru.* (k tomu pozri viac Karkošková, S. Problematika podozrení/obvinení zo sexuálneho zneužívania detí v kontexte rozhodovania o úprave styku rodičov a maloletých detí. in *Justičná revue*, 66, 2014, č. 8 – 9 str. 962 až 968).

17. Ústavný súd uvádza, že bezpochyby otázka sexuálneho zneužívania maloletého dieťaťa dosahuje najvyššiu intenzitu citlivosti a potrebu rýchlej a účinnej ochrany aj zo strany súdu. Na druhej strane však takéto tvrdenia sú veľmi ľahko zneužiteľné, preto súd musí dôsledne zvažovať všetky relevantné okolnosti prípadu dostupné v tom-ktorom štádiu konania. Prezentované tvrdenia môžu na psychike maloletého dieťaťa zanechať výrazne negatívne následky. Vzhľadom na uvedené ústavný súd akcentuje potrebu nariaďovať súdne pojednávania v súvislosti s tak závažnými rozhodnutiami vplývajúcimi na život rodičov aj detí. O neodkladných opatreniach sa štandardne rozhoduje bez nariadenia pojednávania, no z pohľadu ústavnej konformity je dôležité umožniť „napadnutému rodičovi“ sa obrániť a zistiť skutkový stav hlavne pre účely takej úpravy styku, ktorá zabráni naplneniu podozrení. Dokážeme si predstaviť nariadenie pojednávania v krátkej lehote (za 3 dni, zajtra), ktorá by bola oznámená len mailom alebo telefonicky, pričom neúčasť by nebola nijako sankcionovaná (keďže existuje možnosť rozhodnúť mimo pojednávania). Takáto možnosť by zvyšovala legitimitu rozhodnutia súdu a v značnej miere by sa eliminovalo riziko pomsty jedného z rodičov. Zákaz alebo podstatné obmedzenie styku je totiž niečo obdobné ako väzobné stíhanie, tiež dôjde k obmedzeniu ústavných práv z dôvodu vyššieho cieľa. Ak sa pri väzbe dá pojednávať v krátkych lehotách, musí sa to *ad minus* dať aj pri veciach maloletých.

18. Prezentované východiská ústavný súd aplikoval na posudzovaný prípad a dospel k záveru, že ústavnej sťažnosti je potrebné vyhovieť. Aj napriek tomu, že súdy a orgány činné v trestnom konaní musia byť v súvislosti s maloletými veľmi aktívne, až podozrievavé, nesmú žiadnym spôsobom deštruovať vzťahy maloletého s ktorýmkoľvek z rodičov. V prípade procesnej synergie spočívajúcej v indikácii sexuálneho násillia znalcom v konaní s použitím termínu „zjavne“ a začatí trestného stíhania orgánmi činnými v trestnom konaní s použitím termínu „závažné“ nie je potrebné veľa k tomu, aby bol rodič odstavený od sľubne sa rozvíjajúceho vzťahu s dieťaťom (ktorý sa materializuje najčastejšie prostredníctvom stretnutia ergo styku s maloletým). Nízky vek dieťaťa, možná manipulácia zo strany jedného z rodičov, animozitné vzťahy medzi rodičmi, možné snahy fakticky nahradiť pokrvného rodiča novým partnerom sú všetko okolnosti, ktoré musia mať pri zisťovaní skutočného stavu veci mimoriadnu relevanciu a súd ich musí brať na zreteľ. Je ústavne neakceptovateľné, ak namiesto rozvíjania prepotrebného vzťahu sa dostávajú do popredia prvky odlučovania a vzdľaňovania rodiča a dieťaťa, pričom čas plynie osobitne

nevýhodne pre odlúčeného rodiča. Uvedené môže spôsobiť navždy nereparovateľný stav, keďže v čase, keď sa vzťahy a dôvera medzi rodičmi a ich potomkami budujú, jeden z rodičov bude len v pozícii čakateľa na meritórne súdne rozhodnutie. Ústavný súd uvádza, že neodkladné opatrenia vo veciach maloletých sú značných zásahom do rodinného života a skutočne by k nim malo prichádzať len v odôvodnených prípadoch. Zakazovanie styku alebo jeho obmedzenie na úplné minimum by malo byť z ústavnoprávneho hľadiska len v pozícii prostriedku *ultima ratio*.

19. Ak sa osobný styk nahradí výlučne technickým stykom (videom), aj keď existovali možnosti udržania osobného styku za prípadnej asistencie, ide už o veľmi závažný zásah do základných práv, ktoré reprezentujú aj referenčné normy. Na uvedenom nemení nič ani pandémie COVID-19, keďže tá bežný život nezastavila a svet musí ísť ďalej. Od toho sú tu predsa rodičia, aby dohliadali na maloleté dieťa, pričom ochrana pred pandemiou a dodržiavanie hygienických opatrení sú veci, ktoré rodičia musia viesť dohliadnuť. Niet preto rozumného vysvetlenia favorizovať technický styk pred asistovaným, no predsa len nenahraditeľným osobným stykom. Ústavný súd si dokáže predstaviť možnosť ústavne konformného zásahu do tohto práva, no dôvodom na zásah do neho by musela byť ochrana práva maloletého, avšak len v prípade, ak by bolo preukázané, že zásah do práva sťažovateľa skutočne sleduje najlepší záujem maloletého, čo však v konaní preukázané nebolo. Vo výnimočných prípadoch, pokiaľ to vyžaduje záujem maloletého syna, teda môže dôjsť k obmedzeniu alebo k zákazu styku rodiča s maloletým synom a vždy sa tak udeje len v záujme maloletého dieťaťa, ak akékoľvek stretávanie sa rodiča a dieťaťa má priamy negatívny vplyv na zdravý vývin maloletého. To však musí byť (aj pre účely neodkladného opatrenia) relevantne preukázané. Ústavný súd uvádza, že neindikoval dostatočné dôvody pre aktuálnu nevyhnutnosť napadnutého neodkladného opatrenia.

20. Aj keď ústavný súd nepochybuje o snahe krajského súdu hľadať najlepšie opatrenie v záujme maloletého, je potrebné konštatovať, že ním nie je z pohľadu ústavného súdu napadnuté uznesenie, ktoré napokon krajský súd aj sám zrušil. Za opísaných okolností napadnutým rozhodnutím bolo zasiahnuté do uplatnených práv sťažovateľa na rešpektovanie jeho súkromného a rodinného života, ako aj neoprávnene zasiahnuté do jeho rodinného života. Z rovnakých hľadísk je potrebné posudzovať aj zásah do práv maloletého na rodičovskú výchovu a starostlivosť na rešpektovanie jeho rodinného života, na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do rodinného života a právo na starostlivosť rodičov (porov. nález I. ÚS 378/2019 z 2. apríla 2020). Ústavný súd preto deklaroval porušenie uplatnených práv sťažovateľa.

21. Z vyjadrenia krajského súdu je zrejme, že napadnuté uznesenie neskorším uznesením (28. januára 2021) zrušil a nariadil nové neodkladné opatrenie. Za uvedených okolností je návrh na zrušenie napadnutého uznesenia neopodstatnený. Sťažovateľ žiadal priznať primerané finančné zadosťučinenie 5 000 eur. Ústavný súd konštatuje, že už samotné deklarovanie porušenia základných práv má satisfakčný rozmer, aj keď sa výrazným oklieštením styku sťažovateľa s dieťaťom veľmi závažne zasiahlo do jeho práv, ústavný súd bol nateraz toho názoru, že niet dôvod na navrhovanie nápravy aj relatívnu satisfakciou. Preto nevyhovelo ústavnej sťažnosti ani vo vzťahu k návrhu na priznanie finančného zadosťučinenia.

22. Ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia za 2 úkony právnej služby vykonané v roku 2020 (prevzatie, príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti) v sume dvakrát po 177 eur, režijný paušál v sume dvakrát po 10,62 eur. Celková hodnota náhrady trov právneho zastúpenia tak predstavuje sumu 450,28 eur (§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov). Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný zaplatiť na účet advokáta sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. apríla 2021

Robert Šorl
predseda senátu